

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра глобальної економіки

Вдовенко Н. М., Сокур Л. В.,

Коробова Н. М., Павленко М. М.

Г Л О Б А Л Ь Н А

Е К О Н О М І К А

**конспект лекцій з навчальної дисципліни для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності
051 «Економіка» ОПП «Прикладна економіка»**

Київ-2022

УДК 339.9(075)

*Рекомендовано Вченою радою економічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 3 від 20 жовтня 2022 р.)*

Рецензенти:

Шапошников К. С., доктор економічних наук, професор, директор
Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій

Талавири М. П., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
економічної теорії

Вдовенко Н. М., Сокур Л. В., Коробова Н. М., Павленко М. М. Глобальна економіка: конспект лекцій з дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Прикладна економіка». К.: НУБіП. 2022.

У рекомендаціях розглянуто суть глобальної економіки, розкрито генезис глобалізації як економічного феномену і наукової категорії, поряд з еволюцією і перспективами розвитку цієї економічної і суспільно-політичної системи. Призначені для викладачів, які працюють із здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Прикладна економіка».

УДК 339.9(075)

Укладачі:

ВДОВЕНКО Наталія Михайлівна

СОКУР Лариса Володимирівна

КОРОБОВА Наталія Миколаївна

ПАВЛЕНКО Марина Миколаївна

© Вдовенко Н. М., Сокур Л. В., 2022

© Коробова Н. М., Павленко М. М., 2022

Зміст

Тема 1. Суть і аспекти глобальних трансформацій (глобалізації).....	5
1.1. Сутність глобалізації.....	5
1.2. Еволюція напрямків глобалізації.....	11
1.3. Фактори і характер глобальних трансформацій.....	12
1.4. Етапи розвитку глобалізації.....	14
Тема 2. Сучасна методологія глобалістики.....	16
2.1. Сутність глобалістики та процес його виникнення.....	16
2.2. Формування сучасних парадигм глобалістики.....	19
Тема 3. Економічна роль держави в умовах глобалізації.....	22
3.1. Функції держави в умовах глобалізації.....	22
3.2. Державно-корпоративний глобалізм.....	23
3.3. Стратегія ТНК і МНК.....	24
Тема 4. Особливості становлення глобальної економіки.....	29
4.1. Сутність глобальної економіки.....	29
4.2. Основні риси глобальної економіки.....	30
4.3. Джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці.....	33
4.4. Концепції розвитку глобальної економіки.....	35
Тема 5. Регулятивні інститути системи глобальної економіки.....	37
5.1. Формування глобальної системи регулювання світогосподарських відносин....	37
5.2. Проблеми глобальної регулюючої системи.....	38
5.3. Глобальні регуляторні інститути – сутність, мета функціонування.....	39
5.4. Вплив глобальної регулюючої системи СОТ на розвиток світової економіки.....	40
Тема 6. Глобальні ринки та механізми їх функціонування.....	42
6.1. Глобалізація товарних ринків.....	42

6.2. Глобальний ринок капіталів та його сегменти.....	43
6.3. Ринок праці в умовах глобалізації.....	44
6.4. Глобальна економіка та «виробництво світового рівня».....	46
Тема 7. Глобальний контекст розвитку економіки України.....	48
7.1. Перспективи реформування економіки України та її інтеграції глобальну світову економічну систему.....	48
7.2. Проблема конкурентоспроможності України в глобальній економіці та шляхи її вирішення в умовах глобалізації.....	52
Самостійна робота студентів.....	55
Індивідуальні науково-дослідні завдання.....	55
Теми індивідуальних науково-дослідних завдань.....	57
Засоби діагностики успішності навчання.....	60
Змістове наповнення модулів.....	70
Модуль 1. Сутність глобальних трансформацій суспільства.....	70
Модуль 2. Закономірності та принципи становлення й розвитку глобальної економіки.....	70
Орієнтовні теми практичних занять.....	71
Рекомендована література.....	72

ТЕМА 1 СУТЬ І АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (ГЛОБАЛІЗАЦІЇ)

- 1.1. Сутність глобалізації.
- 1.2. Еволюція напрямків глобалізації.
- 1.3. Фактори і характер глобальних трансформацій.
- 1.4. Етапи розвитку глобалізації.

1. 1. Сутність глобалізації.

Поняття «глобалізація» багатогранно. У широкому розумінні виділяють 4 визначення глобалізації:

- 1) процес виходу інтересів національних господарюючих суб'єктів за межі територіальних кордонів окремих держав поряд з формуванням та розширенням сфери діяльності транснаціональних економічних та фінансових структур;
- 2) процес підняття приватних національних економічних проблем на глобальній світовий рівень бачення, який вимагає їх вирішення врахування світових господарських інтересів і мобілізації світових ресурсів;
- 3) це безпосередній вплив того що відбувається в одній частині світової економіки на інші її частини, які можуть бути не пов'язаними;
- 4) це необхідність координації в загальносвітових масштабах національних економік та фінансових політик з метою створення єдиного світового порядку.

У більш конкретному розумінні, «глобалізація» – це термін, якому можна додати різні значення залежно від того, мова йде про окрему компанію, галузь, країну або про світове виробництво в цілому.

Для окремої компанії глобалізація визначається тим, наскільки компанія розширила географію надходження своїх доходів і в яких масштабах і пропорціях розподілила свої активи в різних країнах, а також тим, наскільки вона залучена до експорту капіталу, товарів та ноу-хау через структури, що залежать від неї.

Головними показниками глобалізації компанії є:

- міжнародне розосередження надходжень від продажів та основних активів;
- внутрішньофірмова торгівля напівфабрикатами, заготовками та готовою продукцією;
- внутрішньофірмові потоки технологій.

Глобалізація на рівні окремої галузі визначається тим, наскільки конкурентоспроможність компанії всередині галузі в даній країні взаємопов'язана з її конкурентоспроможністю в іншій країні. Чим більше глобалізована галузь, тим більше переваг одержує компанія від технологій, виробничого процесу, фабричної марки.

Глобалізовані галузі мають тенденцію домінувати на кожному ринку одним і

тим самим набором глобальних компаній, які координують свої стратегічні дії в усіх країнах своєї активності.

Головними показниками глобалізації галузі є:

1. співвідношення обсягів зустрічної торгівлі усередині галузі з обсягом світового виробництва;
2. співвідношення зустрічних інвестицій з усім інвестованим у цю галузь капіталом;
3. пропорції прибутків, що отримали конкуруючі компанії галузі у всіх головних регіонах світу;
4. концентрація капіталу, що зростає через активізацію й злиття компаній.

Глобалізація на рівні окремої країни характеризується ступенем взаємозв'язку її економіки зі світовою економікою в цілому. Незважаючи на зростання глобалізації світової економіки, не всі країни в однаковій мірі інтегровані до неї.

Існує декілька головних показників, що визначають ступінь інтегрованості економік різних держав у глобальну економіку, серед яких:

- 1) співвідношення зовнішньоторгового обороту і ВВП;
- 2) прямі іноземні інвестиції, які спрямовуються в країну і з країни, та портфельні інвестиції;
- 3) потік платежів роялті в країну та з країни, що пов'язані з переданням технологій.

Глобалізація на світовому рівні визначається економічним взаємозв'язком між країнами, який зростає та відбивається на зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу та ноу-хау, що постійно збільшуються.

Таким чином, глобалізація є багаторівневим, багатомірним, нерівномірним, складним і суперечливим процесом, що відіграє системо-утворюючу роль у формуванні загальнопланетарного господарства (Рис. 2).

Рис. 2. Ознаки глобалізації.

Процес глобалізації розвивається під впливом сукупності техніко-

ТЕМА 5

РЕГУЛЯТИВНІ ІНСТИТУТИ СИСТЕМИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

- 5.1. Формування глобальної системи регулювання світогосподарських відносин.
- 5.2. Проблеми глобальної регулюючої системи.
- 5.3. Глобальні регуляторні інститути – сутність, мета функціонування.
- 5.4. Вплив глобальної регулюючої системи СОТ на розвиток світової економіки.

5.1. Формування глобальної системи регулювання світогосподарських відносин

Важливим компонентом процесу глобалізації економіки є кардинальна трансформація механізмів економічного регулювання в напрямку становлення глобально інтегрованої регулюючої системи. Вона будується на комплексі факторів, які уможливають якісне піднесення ефективності економічної діяльності в рамках світового господарства на основі міжнародної кооперації, отримання тим самим великого синергічного ефекту. Головними серед цих факторів становлення глобальної регулюючої системи є такі. По-перше, це широке і швидке розповсюдження інформаційних технологій і революційний за своїм змістом стрибок у галузі міжнародних комунікацій. Завдяки цьому стає можливим ефективно управляти складними міжнародними комплексами, складові яких розташовані в різних частинах світу.

По-друге, це значне піднесення ролі гуманітарного капіталу, що, у свою чергу, зумовлює інтенсивний розвиток міжнародної взаємодії у сферах освіти,

науки, охорони здоров'я людини і довкілля, які перетворюються по суті на глобальні сфери людської активності. Якісне піднесення людського капіталу, яке супроводжується швидким розповсюдженням нових глобальних цінностей і цільових орієнтацій, створює і нові, небувалі можливості для переходу до глобального управління людським розвитком, що стимулюється зростаючим розумінням обмеженості природних ресурсів людства.

По-третє, фактором переходу до глобального управління є необхідність найбільш повного використання переваг вільного руху основних факторів виробництва, що неможливе без ретельної координації найбільш важливих економічних рішень на міжнародному рівні, спільного забезпечення макро- та мікроекономічної рівноваги в рамках світового господарства, а не окремих країн. Тенденції зростаючої транснаціоналізації мікро- та макроекономічного регулювання виявились уже досить давно, проте вони значно інтенсифікувались у другій половині XX сторіччя. Це стало прямим наслідком транснаціоналізації у сфері матеріального виробництва і привело до утворення якісно нової, більш складної структури механізму регулювання. Найбільш помітною характеристикою цієї нової структури є швидке становлення нової суперструктури економічного регулювання, яку можна було б умовно позначати як мегарівень.

Організаційна структура мегарівня регулювання складається з кількох ключових компонентів: управляючі механізми транснаціональних чи багатонаціональних корпорацій міжнародні об'єднання, урядові та неурядові організації й інтеграційні угруповання, системи регулюючих норм і правил, якими вони оперують. Ці інтернаціональні інститути дедалі більше підпорядковують собі зміни в рамках окремих національних систем економічної діяльності. Разом з тим слід відзначити, що система глобального регулювання є досить диверсифікованою і не може зводитись до одного мегарівня. Навіть самий цей рівень є неоднорідним, швидко диференціюється і в сучасних умовах має різні підрівні: неурядових об'єднань та організацій, регіональних міждержавних об'єднань і угруповань та міжурядових організацій – регіональних, галузевих, глобальних. Важливо взяти до уваги, що на нинішньому етапі розвитку людства система глобального регулювання не може не ґрунтуватись на національних механізмах регулювання соціально-економічного розвитку. Тобто глобальне регулювання в сучасних умовах є результатом своєрідної взаємодії національних, міжнаціональних і наднаціональних форм і методів. Слід констатувати, що розвиток глобалізації об'єктивно приводить до якісно нової ситуації, коли коло свободи окремих країн у прийнятті повністю автономних рішень у сфері регулювання економічних відносин звужується, а коло міжнародно погоджених, скоординованих рішень, навпаки, розширюється. Це призводить до того, що встановлення нової глобальної системи об'єктивно веде до вирівнювання базових параметрів систем національного регулювання, їхньої прогресуючої адаптації до загальносвітових критеріїв побудови регулюючих механізмів.

Отже, процес глобалізації економічного регулювання віддзеркалює зміну базових орієнтирів економічної ефективності розподілу ресурсів – з підвищенням ролі глобальних критеріїв ефективності. Це означає зростаючу орієнтацію на

вільний перетік ресурсів у рамках всього світового господарства з метою їх концентрації там, де вони можуть принести найбільший результат з точки зору глобальної економічної структури, а не окремого національного господарства. Це означає створення загальносвітового інституційного середовища для конкуренції, що об'єктивно має підсилювати стимули для інновацій та економічної модернізації.

5.2. Проблеми глобальної регулюючої системи.

Незважаючи на тенденції до все більшого інтернаціонального економічного регулювання, міжнародна регулююча система все ще лишається дезінтегрованою, діяльність більшості її складових частин слабо узгоджується, а інколи і прямо суперечить одна одній. Вирішення цієї проблеми – в значному підсиленні інтернаціональних регулюючих процесів, підвищенні ступеня інтеграції різних міжнародних інституцій і координації політики різних держав світу на основі погоджених принципів.

Велику небезпеку становить на сьогодні очевидний дисбаланс між двома сторонами системи економічної глобалізації – між процесами лібералізації основних факторів виробництва в рамках світогосподарської системи, з одного боку, та процесами створення системи міжнародних норм регулювання – з другого.

В цьому зв'язку необхідно звернути увагу на декілька принципових моментів.

По-перше, тенденції економічної глобалізації не означають, що всі країни мають рівне становище відносно глобальної системи, що формується, та будуть отримувати однакову вигоду від перебування в її рамках. Поки що глобалізація супроводжується збільшенням розриву в економічному розриву найбагатших та найбідніших країн, загрозою глибокого і нездоланного економічного розколу світу.

По-друге, сьогодні спостерігається очевидний дисонанс між різними рівнями глобального регулювання. Регулюючі механізми ТНК є значно більш розвиненими, ніж механізми, які забезпечують макроекономічне балансування різноманітних потоків у рамках світового господарства.

По-третє, не менша суперечність існує між різними сферами регулювання. Це виявляється в очевидному превалюванні вузько економічних підходів і значній недорозвиненості гуманітарних та екологічних підвалин глобальної регулюючої системи, що потенційно створює небезпечні наслідки для глобальної економіки XXI ст.

По-четверте, в нинішній глобальній системі регулювання надто слабкими є ті регулюючі підсистеми, які забезпечують функції контролю. Результатом цієї неадекватності є значне поширення транснаціональної злочинності.

По-п'яте, слабкою є узгодженість між різними структурами глобального регулювання, що породжує безсистемність, внутрішню конфліктність, а отже, значно знижену соціальну ефективність регулюючих механізмів. Це є прямим наслідком поки що неадекватної ролі в глобальному економічному регулюванні

найбільш універсальної міжнародної структури – ООН – в особі її Економічної і Соціальної ради, яка досі не має важелів для проведення в життя прийнятих нею рішень.

Безумовно, всі ці обмеження і недоліки мають бути ретельно враховані в процесі діяльності щодо істотного розвитку та вдосконалення механізмів регулювання глобальної економіки.

5.3. Глобальні регуляторні інститути – сутність, мета функціонування.

Для регулювання та вирішення глобальних проблем людства міжнародне співтовариство створило систему міжнародних організацій, яких налічується понад 4 тисячі, і понад 300 з них – міждержавні.

1. Міждержавні (міжурядові) та недержавні. Переважна більшість міжнародних організацій – недержавні. Серед них велика кількість різноманітних асоціацій, союзів і фондів.

2. Універсальні, відкриті для всіх держав, і спеціалізовані, наприклад, регіональні чи галузеві міжнародні організації.

3. Організації загальної компетенції, що охоплюють всі сфери політичних, економічних, соціальних та культурних відносин (ООН, Рада Європи, Ліга арабських держав), і спеціальної компетенції, які здійснюють співробітництво в будь-якій визначеній сфері (Всесвітній поштовий союз, Міжнародна організація праці, Всесвітня організація охорони здоров'я).

4. Міждержавні та наддержавні організації, рішення яких на відміну від рішень міждержавних організацій, безпосередньо поширюються на фізичних і юридичних осіб держав-членів організацій (наприклад, Рішення ЄС обов'язкові для всіх осіб в країнах ЄС).

5. Відкриті організації, до яких можна вільно вступати, і закриті, вступ до яких відбувається на запрошення першозасновників (наприклад, НАТО).

Їх можна класифікувати за напрямками діяльності та об'єктами регулювання. За такими класифікаційними ознаками економічні міжнародні організації можна поділити на:

- організації, призначені для вирішення комплексних політичних, економічних, соціальних і екологічних проблем. До них залучають організації системи ООН, ОЕСР, Ради Європи й ін.;
- організації, які регулюють світові фінансові ринки і міжнародні валютно-фінансові відносини (МВФ, група Світового банку та ін.);
- організації, що регулюють товарні ринки і міжнародні торговельні відносини (СОТ, ОПЕК та ін.);
- регіональні міжнародні організації (НАФТА, ЄС та ін.).

5.4. Вплив глобальної регулюючої системи СОТ на розвиток світової економіки.

Дуже істотним кроком у напрямку формування системи глобального економічного регулювання стало завершення в 1994 р. Уругвайського раунду

переговорів у рамках ГАТТ. В результаті було створено, по суті, нову міжнародну торговельну систему, яка базується на прийнятті комплексної системи міжнародних норм та інституцій, які дедалі більше підпорядковують собі національні системи регулювання не тільки у вузько торговельній сфері, але й суміжних сферах. Загальним підґрунтям для значного прискорення процесів формування глобальної системи економічного регулювання стало прискорення процесу лібералізації міжнародної торгівлі за результатами Уругвайського раунду ГАТТ, оскільки при цьому було досягнуто якісного прориву в декількох напрямках, які до цього залишались серйозними обмежниками процесу глобалізації у зазначеній сфері.

По-перше, стосовно коло країн, які залучені до цієї системи. Якщо раніше до неї у повному обсязі належали, власне, тільки країни з розвинутою ринковою економікою, то тепер вона практично розповсюдилась і на країни, що розвиваються, та на країни з перехідною економікою, ставши глобальною в суто географічному вимірі. По-друге, вона заклала підвалини для поширення процесу лібералізації торгівлі та своїх регулюючих норм на ті сфери, які раніше випадали зі сфери її впливу, в тому числі: на регулювання ринків сільськогосподарських виробів, текстильних виробів і готового одягу; ринку послуг; іноземні інвестиції; питання інтелектуальної власності; проблеми, пов'язані з багатьма технічними бар'єрами у торгівлі, щодо яких раніше не були запроваджені міжнародні регулюючі норми. Власне кажучи, ця торговельна система переростає у комплексну систему лібералізації та регулювання міжнародних економічних відносин у цілому.

По-третє, вона привела до створення нової міжнародної структури – Світової організації торгівлі – яка вже сьогодні стала найбільш потужною міжнародною інституцією для регулювання міжнародних торговельних і тісно пов'язаних з нею інших форм міжнародних економічних відносин.

Процес зростаючої глобалізації, який реалізується через лібералізацію торгівлі, дозволяє досягти в цілому по світовому господарству значного економічного ефекту в короткотерміновій і довготерміновій перспективах. Разом з тим розподіл цих ефектів по окремих регіонах світу і групах країн, а також по окремих країнах у рамках однієї групи буде нерівномірним. Більш того, для окремих держав є реальна загроза опинитись у чистому програві.

При цьому найбільші загрози існують для менш розвинених країн у короткостроковій перспективі, що вимагає створення ефективних механізмів їх адаптації до нового, більш конкурентного міжнародного середовища і проведення відповідних структурних реформ.

Отже, в новій глобальній системі регулювання торгівлі слід розвивати ті її елементи, які спрямовані на прискорення розвитку та темпу інновацій у країнах, що перебувають на більш низькому рівні.

Це потребує модифікації існуючих механізмів, спрямовуючи їх не на відгородження від іноземної конкуренції, а на заохочення зростання конкурентоспроможності підприємств і фірм менш розвинених країн. Цей висновок повною мірою стосується і країн з перехідною економікою.

Ефективність міжнародних регулюючих механізмів багато в чому залежить від інтеграції заходів з регулювання торгівлі у вузькому розумінні з регулюючими механізмами стосовно інвестицій, захисту прав інтелектуальної власності, удосконалення механізмів, які застосовуються проти обмежувальної ділової практики, що стає на заваді розвитку конкурентного середовища.

На сьогодні очевидно є певна нерівномірність розвитку різних компонентів системи глобального регулювання – з досить істотним виділенням значення системи Світової організації торгівлі (СОТ) як поки що найбільш потужної і широкої за сферою системи глобального регулювання економічних процесів. Разом з тим функції СОТ все ж не є всеосяжними.

Вони певною мірою доповнюються (а інколи і конфліктують через відсутність надійних механізмів узгодження діяльності різних глобальних інституцій) з функціями інших впливових міжнародних інституцій, серед яких провідну роль відіграють: Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Міжнародна торгова палата, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Група Світового банку, Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР).

Отже, можна зробити узагальнюючий висновок про необхідність значно більш комплексного, системного підходу до формування глобального механізму регулювання міжнародної торгівлі, який має гарантувати прогресивний розвиток світового господарства.

ТЕМА 6

ГЛОБАЛЬНІ РИНКИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

6.1. Глобалізація товарних ринків.

6.2. Глобальний ринок капіталів та його сегменти.

6.3. Ринок праці в умовах глобалізації.

6.4. Глобальна економіка та «виробництво світового рівня».

6.1. Глобалізація товарних ринків.

й умовах інформаційної епохи відбуваються якісні зміни в області глобалізації ринків і конкуренції. Перелік галузей, у яких компанії, не здатні до глобальної діяльності й не мають відповідних маркетингових можливостей, вибувають із гри, збільшується. Діяльність міжнародних організацій, таких, як Генеральне угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), Світова торговельна організація (СОТ), привела до зниження торговельних бар'єрів між країнами й відкриттю доступу до міжнародних ринків. Уряди багатьох країн усвідомили, що захист внутрішніх виробників і ринків від іноземних конкурентів не дає бажаних результатів, а веде до росту інфляції, уповільненню темпів економічного росту, зниженню ефективності вітчизняних компаній, відсутності в них необхідних для міжнародної конкурентної боротьби підприємницьких навичок. До числа інших стимулів до глобалізації ринків і конкуренції ставляться прискорення й здешевлення транспортних перевезень і безперервне вдосконалювання телекомунікацій, що зробило глобальне спілкування дешевим простим і

ефективним. Нарешті, відбулося значне зниження висоти бар'єрів, що перешкоджали участі компаній у всесвітній торгівлі. Сьогодні компанія, що відкрила свій сайт в Інтернеті, одержує можливість продавати товари покупцям з іншого кінця світу з такою ж легкістю, як і споживачам, що живе рядом. У першу чергу використовують можливості глобалізації ринків транснаціональні компанії. Їх ланцюжки поставок рівною мірою глобальні, матеріали й комплектуючі поступають з найбільш дешевих джерел, склади логістика організовані у найбільш вигідні з погляду витрат регіонах, а дослідження й розробки сконцентровані там, де необхідні для цього знання найбільш доступні. У більшості секторів економіки малі, орієнтовані на внутрішній ринок фірми не здатні скористатися ефектом масштабу, що дозволило б їм домогтися підвищення конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі. У транснаціональних компаніях він полягає не стільки в економії виробничих витрат, скільки в одержанні додаткової інформації й знань. Успіх нових, сфокусованих транснаціональних організацій заснований на тім, що вони можуть дозволити собі направити значні засоби на дослідження й розробку, просування торговельних марок, розвиток інформаційних технологій і маркетингу. Визначивши нові можливості, вони виділяють ресурси, необхідні для завоювання ринків і отримання прибутку.

Фірми в умовах глобалізації не можуть ігнорувати міжнародні ринки. Зростаюча взаємозалежність країн усього світу при виробництві товарів і послуг привела до усвідомлення компаніями потреби більш глобального підходу до свого бізнесу. Глобальні ринки важливі, тому що майбутнє багатьох фірм залежить від можливостей розширення виробництва. Фірми повинні шукати нові можливості на ринках закордонних країн, тому що їхні внутрішні ринки вже насичені. Міжнародна торгівля стає усе більше ліберальною, тому компанії зіштовхуються з жорстокою конкуренцією з боку іноземних виробників на своїх внутрішніх ринках. Вони повинні навчитися відбиватися від конкурентів на своїй споконвічній території або використовувати можливості, що відкриваються на зовнішніх ринках.

З появою нових засобів зв'язку, транспорту й фінансових розрахунків час і відстані як би стискаються, стаючи усе менш помітними. Продукція, зроблена в одній країні, з більшим ентузіазмом приймається в інших країнах. У цей час фірми, що працюють у глобальній галузі, змушені не тільки експортувати товари, але й прагнути стати глобальними.

Глобальна галузь – це така галузь, у котрій на конкурентні позиції фірм на даному географічному або національному ринках впливає їхня загальна позиція на світовому ринку в цілому. Таким чином, глобальна фірма – це фірма, що, працюючи в декількох країнах, домагається таких переваг у наукових дослідженнях, виробництві, маркетингу й фінансах, які недоступні їхнім домашнім конкурентам. При цьому глобальна компанія розглядає увесь світ як єдиний ринок. Вона зводить до мінімуму значимість національних границь і вкладає капітал, здобуває вихідні матеріали й компоненти, робить і продає свої товари скрізь, де це може принести прибуток.

Глобалізація товарних ринків проявляється в тім, що міжнародна компанія розглядає проблему збуту продукції кінцевим споживачам з погляду всіх міжнародних каналів розподілу. Існують три основні глобальні зв'язуючі ланки між продавцем і кінцевим покупцем:

- 1) штаб-квартира компанії-продавця – контролює канали розподілу і є частиною самого каналу;
- 2) міждержавні канали – забезпечують доставку товарів до кордонів іноземних країн;
- 3) внутрішньодержавні канали – забезпечують доставку товарів з пунктів перетинання кордону іноземної держави до кінцевих споживачів.

6.2. Глобальний ринок капіталів і його сегменти.

Глобальний ринок капіталів виник наприкінці ХХ сторіччя. Сьогодні цей ринок об'єднує в собі як значні, так і невеликі сегменти, що раніше були розрізненими.

Найзначнішим сегментом є ринок капіталів англomовних країн (США, Великобританія), що характеризується найбільшими фінансовими інститутами, розгалуженою фінансовою системою, що включає комерційні й інвестиційні банки, відкритою системою звітності, рейтинговими агентствами, що користуються величезним впливом, і дослідно-аналітичними компаніями. На цьому ринку акціонери наділені величезними правами, причому відсутнє централізоване управління ринком.

Другий істотний сегмент світового ринку капіталів – це японський ринок. Він характеризується широкою й інституціональною структурою і розгалуженою фінансовою системою, притримується відносно закритої форми звітності, надає акціонерам досить обмежені права. Японський ринок капіталу зовнішньо виглядає орієнтованим на командно-управлінську модель функціонування. На цьому ринку рейтингові й дослідно-аналітичні компанії відіграють дуже незначну роль.

Третій важливий сегмент світового ринку капіталів – європейський континентальний ринок – дуже відрізняється від перших двох. На цьому ринку домінують відособлені універсальні банки. Він характеризується розвинутими інституціональними структурами фондового ринку, які невеликі за розміром і менше дотримуються дисципліни у здійсненні фінансових операцій, ніж на англomовному ринку. Вимоги до процедури звітності вкрай пом'якшені, а рейтингові агентства і дослідно-аналітичні компанії перебувають в стадії становлення. При значно обмежених правах акціонерів спостерігається значна кількість різних форм управління інститутами фондового ринку – від централізованого управління до майже повної його відсутності.

Кожний з розглянутих вище сегментів ринку має свою динаміку, свої особливі принципи інвестування, свої стандарти щодо оформлення документації і навіть свою термінологію.

Проте основним досягненням сучасних глобальних ринків є узгодження форм співробітництва основних світових фінансових центрів, постійне консультування між собою з питань ставки відсотка або монетарної політики.

Центральні банки, що управляють цими трьома основними фінансовими ринками, також займаються узгодженням правил поведінки інвесторів, позичальників, емітентів, фінансових посередників і акцептуванням практики їхньої участі на цих ринках.

ТЕМА 7 ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

7.1. Перспективи реформування економіки України та її інтеграції глобальну світову економічну систему.

7.2. Проблема конкурентоспроможності України в глобальній економіці та шляхи її вирішення в умовах глобалізації.

7.1. Перспективи реформування економіки України та її інтеграції глобальну світову економічну систему.

Роль і місце будь-якої країни у світовому господарстві й міжнародному поділі праці (МПП) залежить від багатьох факторів. Основні з них такі: динаміка розвитку національної економіки, ступінь її відкритості й залучення у МПП, її вміння адаптуватися до умов міжнародного господарського життя. Україна як суверенна держава поки що дуже незначною мірою впливає на МПП й інтеграційні процеси, які відбуваються у світовій економіці, залишаючись тривалий час осторонь головних світогосподарських процесів.

Наприкінці ХХ ст. коли віджили й виявилися відкинутими безліч ідеологічних догм, Україна лише почала знімати з себе путі, які заважали їй активно брати участь у сучасних процесах глобалізації й регіоналізації. Україна, що розташована у центрі Європи, поруч з державами, які активно реформують свої економіки, помітно відстала й не встигає за процесами, котрі відбуваються у сусідніх державах. Беручи до уваги ресурси й географічне положення України, а також конкретні умови, які створює світова економіка для кожної держави. Україна повинна знайти свій шлях переходу до ринкової економіки й прискорення структурних перетворень з метою зміцнення своєї ролі у світовій економіці.

При існуючій розбіжності думок стосовно включення України у МПП та світогосподарські зв'язки є зрозумілим і безсумнівним те, що без оздоровлення економіки через структурну перебудову і без створення дійових законодавчих, організаційних, матеріальних і технічних підвалин гідне входження України у світове господарство неможливе.

Україна як суверенна держава робить лише перші кроки на світовій арені. У цих умовах їй належить вирішувати у порівняно короткий термін багато принципово важливих проблем переходу до економіки відкритого типу. Помилки на цьому шляху можуть призвести до того, що зовнішня конкуренція буде не стимулюючим фактором, а зруйнує й без того слабку українську економіку. Логіка розвитку України на найближче десятиліття підказують їй необхідність балансування у відносинах із Заходом, де вона впритул межує з Європейським

Союзом, і на Сході – з Росією та іншими країнами СНД. Державі, яка перебуває на перехідному етапі й відчуває дефіцит капітальних ресурсів, а також обмеженість міжнародних економічних зв'язків, необхідно приділяти першочергову увагу врахуванню сучасних тенденцій міжнародного економічного розвитку.

Може скластися уява, що такий підхід, який підкреслює пріоритетність національних інтересів, вступає у протиріччя з процесами глобалізації й інтернаціоналізації. Проте це не так. Політика суверенної держави визначається безліччю детермінант, включаючи рівень соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку, географічне положення країни, її національно-історичні традиції, культурну спадщину, співвідношення державних засад і демократії тощо. Всі вони, акумулюючись у зовнішній політиці держави, є складовими концепції національного інтересу, і мають слугувати для самозбереження нації та держави.

Як показує практика глобалізації кінця XX сторіччя, все більше набирає сили процес регіоналізації світового економічного простору. Україна вбачає одне з найпріоритетніших своїх завдань у налагодженні ефективних та гідних її потенціалу зв'язків з Європейським Союзом. До речі, це збігається і з концепцією, котру обрав для себе Європейський Союз ще у 1993 р. На зустрічі вищого керівного складу у Копенгагені, заявивши, що він буде розширюватися на схід за рахунок країн Центральної та Східної Європи. Україна не ввійшла до списку першочергових кандидатів та навіть кандидатів другого ешелону, однак на наступних етапах її кандидатура цілком реальна. Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС було підписано 14 червня 1994 р., але на її ратифікацію всіма членами ЄС пішло майже 4 роки. Вона вступила в силу 1 березня 1998 р., і з цього моменту для України відкрилися нові можливості виходу на ринки країн-членів ЄС з вітчизняною продукцією. Проте угода поставила перед Україною завдання подальшої реструктуризації економіки, заміни механізму співробітництва з ЄС і підготовки правничого поля, яке забезпечило б реалізацію цієї угоди. В умовах вкрай жорсткої конкуренції між регіональними торговими блоками Європейський Союз з метою підвищення своєї конкурентоспроможності у змаганні з НАФТА й країнами АТР зацікавлений у прийомі економічно сильних та підготовлених до конкуренції країн-кандидатів. Україна на сучасному етапі її розвитку необхідно ще багато чого зробити, щоб досягти бажання рівня. Так, у відповідності з угодою про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, з 1998 р. розпочато практичні дії по формуванню між ними зони вільної торгівлі.

Значною проблемою є перспективи економічних відносин з країнами СНД і особливо з Росією. Єдиний народногосподарський комплекс, що існував раніше і у якому Україна була периферією, сьогодні сприймається досить критично. Але, між тим, не слід відкидати те, що було корисним і що може бути корисним нині й у майбутньому. Мова йде про економічні зв'язки та паростки кооперації, які ще можливо зберегти й розвинути. Існує декілька моделей економічних взаємовідносин з новими державами, що виникли на теренах колишнього СРСР.

Не всі інтеграційні пропозиції сьогодні відповідають потребам й інтересам України, та й можливості України зараз вкрай обмежені. Досвід підказує, що тепер у взаємовідносинах з країнами СНД неможливо будувати будь-яку однорідну систему.

Договір про створення Економічного союзу в СНД від 24.09.1993 року ставив за мету послідовне й погоджене економічне зближення колишніх радянських республік через створення системи вільного переміщення товарів, послуг, капіталів та робочої сили, а також погодження бюджетної, грошово-кредитної, зовнішньоекономічної, митної та податкової політики. На основі договору було підписано велику кількість угод, які неможливо було реалізувати, оскільки вони не відповідали новим національним законодавчим актам молодих держав.

Після ухвалення договору про створення Економічного союзу було складено план інтеграційного розвитку, у межах якого передбачалося створення Платіжного та Митного союзів країн СНД. Через проблеми, що виникли у платіжно-розрахункових та митних відносинах, повноцінної реалізації цих ідей досягнуто не було. Нездатність і неможливість реалізувати інтеграційні плани у рамках СНД пояснювалися не лише внутрішніми труднощами кожної з держав СНД, але й недостатніми обґрунтуванням та відпрацьованістю концепцій створення нових механізмів. Саме тому взаємовідносини України з державами СНД упродовж 1990-х років склалися раніше і дотепер на основі двосторонніх торгово-економічних угод. Для України її майбутнє насамперед пов'язане з відтворенням державності й оформлення загальнонаціональної ідеї. Молода держава ще має виробити стійку й динамічну модель власної економіки. Її політична система досить переконливо обумовлена специфікою, що впливає з географічного положення держави у межах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Європейський вибір України не передбачає її однозначного тяжіння до Європи, а припускає створення системи взаємовідносин України у просторі Росія-Європа-Північна Америка-Чорномор'я-СНД. Саме ця система у глобальному контексті передбачає набір стратегій і перспектив шляхів розвитку України у XXI ст.

Лідруючу позицію у даній системі посідає Росія. Після багатьох місяців підготовчої роботи президенти двох країн 27 лютого 1998 р. підписали договір про економічне співробітництво до 2007 р. Договір передбачає координацію економічного та соціального розвитку обох країн, співробітництво у сфері торгівлі, створення міцної й вільної бази для стратегічного партнерства у глобальному масштабі. Практично в обмін на визнання Росією повного суверенітету України та її територіальної цілісності Україна відкрила двері для проникнення російського капіталу на

українські ринки. Цей договір став яскравим прикладом компромісу в ім'я руху вперед. В основу розвитку економічних зв'язків у рамках «Північ-Південь» може бути покладене зручне географічне положення України між технологічно розвиненою північчю та півднем Європи, який швидко розвивається, та прилеглим до нього Близьким Сходом і північноафриканськими країнами. У

розвиткові й підтримці цих зв'язків зацікавлені як північні країни Європи, а також країни зони Чорноморського економічного співробітництва, так і практично весь регіон Середземномор'я. Чорноморсько-Балтійський стратегічний вектор набуває ще більшої актуальності у рамках пріоритетів, визначених ЄС при розвитку транспортної інфраструктури у напрямку «Північ-Південь», який включає у себе декілька транспортних коридорів, будівництво трубопроводів та інші інвестиційні проекти. Унікальність географічного положення України дає їй можливість виконувати роль однієї з найважливіших ланок на осі Схід-Захід або іншими словами на шляху «Європа-Тихоокеанський регіон». На полюсах цієї стратегічної осі розміщуються два головних світових регіональних торговельних блоки. Про важливість східного напрямку у зовнішньоекономічній діяльності України говорить і те, що у державах АТР нині проживає майже половина людства, виробляється більше 55% товарної продукції світу й зосереджено приблизно 40% обсягів світової торгівлі. Це – один з найбагатших і найбільш передових регіонів у галузі розробки новітніх технологій та їх впровадження у життя, який сьогодні генерує майже половину всіх світових інвестицій.

Крім економічного значення, АТР відіграє одну з ключових ролей у глобальній політиці, оскільки тут перетинаються інтереси США, Китаю, Японії, Росії, Індії. Швидке перетворення АТР у зону високої інтеграційної активності, економічного та політичного динамізму передрікає йому лідерство у XXI сторіччі.

Все це обумовлює необхідність розширення присутності України у цьому регіоні. Сьогодні більш активна орієнтація України на Захід, пов'язана з можливістю отримання інвестицій, переданням технологій, досвіду управління, проте це не виключає тих широких можливостей, які відкриваються перед Україною на Сході. Саме східні країни здатні поглинути майже всю номенклатуру українського машино технічного експорту, а також могли б завантажити роботою її науково-технічний потенціал. Україна має великі можливості для участі в реалізації значних енергетичних відносин з державами АТР, що вимагає вирішення багатьох економічних та політичних проблем, певного часу на адаптацію українського законодавства до вимог та специфіки регіону. Магістральним шляхом розвитку економіки України XXI ст. є створення економіки відкритого типу, тобто такої економічної системи, яка останнім часом зібрала найбільшу кількість прибічників у світі. Це, з одного боку, дасть можливість Україні, яка відкрилася світові, бути зрозумілою для країн-партнерів і розмовляти з ними однією мовою бізнесу, а з другого боку, відкриє для ТНК шлях в Україну. Таким чином, з метою входження у світовий економічний простір Україна має впровадити у практику принципи вільної торгівлі й сповідувати відкритість економіки, послідовно й неухильно проводити приватизацію й формувати ефективну, віддану справі, скорочену до ефективного мінімуму державну адміністрацію. На ці процеси в Україні впливатимуть також і ТНК, які поділили між собою світовий простір і використовують національні уряди в своїх інтересах, диктуючи їм умови й визнаючи коло пілг, що необхідні для їхньої

діяльності у країні. Практика роботи ТНК на національних ринках розкриває методику використання ними політичних кіл окремих держав, а також зацікавленість ТНК у використанні їхньої інфраструктури, національної системи інновацій й захисту авторських прав, у результаті допомоги з боку національної держави, якій, у свою чергу, потрібні ТНК для досягнення своїх цілей.

7.2. Проблема конкурентоспроможності України в глобальній економіці та шляхи її вирішення в умовах глобалізації.

Світова фінансова криза, що зародилась у США як криза ринку нерухомості і похідних фінансових інструментів, згідно з логікою глобалізації поширилася по всьому світу, вдаривши і по українському фінансовому ринку.

Основними її причинами експерти називають надмірно експансивну грошову політику Федеральної резервної системи (ФРС) США, наявність величезного дисбалансу у світовій економіці, зокрема, великий профіцит у зовнішній торгівлі Китаю, значний торговельний дефіцит у США, недоліки системи управління ризиками в інвестиційних банках, недосконалість регулювання фінансових ринків на національному і міжнародному рівнях.

У нашій країні причини фінансової кризи, на думку деяких українських вчених, полягають у залежності фондового ринку від коштів нерезидентів, надмірній зовнішній заборгованості суб'єктів економіки, нестачі ліквідності в банківській системі.

Державі необхідно виштовхувати гравців фінансового ринку зі сфери спекулятивних операцій у сектор реальної економіки як засобами фіскальної політики, так і більш жорсткими заходами.

Це можна зробити з допомогою наступного комплексу заходів, які пропонує.

1. Запровадити податок на доходи від реалізації цінних паперів.
2. Заборонити непокриті короткі продажі.
3. Заборонити кредитування цінними паперами, оскільки такі операції спрямовані на створення оптимізаційних фінансових схем і спекуляції та не мають іншого сенсу.
4. Створити податкові механізми, які б дестимулювали спекулятивну діяльність на ринку похідних цінних паперів.
5. Посилити нормативи банків щодо вкладень в акції і проведення термінових операцій.
6. Заборонити банкам видавати кредити професіональним учасникам ринку цінних паперів та їх дочірнім структурам, а також будь-яких кредитів на купівлю цінних паперів.
7. Заборонити офшорну систему володіння підприємствами, основна діяльність яких проводиться на території України і кінцевими бенефіціарами яких є українські громадяни.
8. Заборонити українським компаніям проводити IPO за кордоном.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Koval V., Hrymalyuk A., Atstaja D., Nesenenko P., Kovshun N., Masina L. Hypothesis of a two-level investment system and the prospects for the planned development of the socialist market economy. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2022. № 4. P. 138–144. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-4/138>
2. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізацій на перспектива: монографія/ Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук [та ін.]. К.: КНЕУ, 2010. 334с.
3. Глобальна економіка ХХІ століття: людський вимір: Монографія. Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, А. М. Колот та ін. К.: КНЕУ. 2008. 420 с.
4. Глобальна економіка: підручник / за заг. ред. Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник. К.: КНЕУ. 2015. 588 с.
5. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монографія. Я. М. Столярчук. К. : КНЕУ. 2009. 302. с.
6. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: монография / Д. Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот, Я. Столярчук и др.; под науч. ред. проф. Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. – К. : КНЭУ, 2013. 466 с.
7. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: Монографія. К. : КНЕУ. 2006 248 с.
8. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: Навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2009.
9. Міжнародна економіка: підручник / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. К. : КНЕУ. 2014.
10. Kryvoshein V., Vdovenko N., Buriak I., Saienko V., Kolesnyk A. Innovative Educational Technologies in Management Training: Experience of EU Countries. Інноваційні освітні технології в підготовці фахівців з управління: досвід країн ЄС. *International Journal of Computer Science &*

Network Security. 2022. Vol. 22. Issue 6. P. 45–50.

11. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: монографія.
[Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, А. М. Колот та ін.]; за заг. ред.
Д. Г. Лук'яненка та А. М. Поручника. К.: КНЕУ, 2011. 703 с.

ДОДАТКОВА

1. Koval V. V., Mikhno I. S., Deineha O. V., Bezuhlyi I. V., Deineha I. O., Udovychenko V. V. Regulatory mechanisms of responsible aquaculture and sustainable development of ecotourism in territorial communities. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2022. Vol. 31. № 2. № 3. P. 333–342. DOI: <https://doi.org/10.15421/112231>
2. Білорус О.Г. Глобалізація та безпека розвитку: [монографія]. О.Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.
3. Білорус О.Г. Економічна система глобалізму: [монографія]. О.Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2003. 360 с.
4. Білорус О.Г. та ін. Глобальна корпоративна система: [монографія]. Кер. авт. кол. і наук. ред.: О. Г. Білорус. К.: КНЕУ., 2011. 408 с.
5. Білорус О.Г. Глобальний конкурентний простір: [монографія]. Кер. авт. колективу і наук. ред. Білорус О.Г. К.: КНЕУ, 2008. 680 с.
6. Бугрій М.Г. Глобальна економіка у посткризовий період: тенденції та перспективи. М. Г. Бугрій, І. В. Ус, Т. О. Федоренко, Є. О. Медведкіна. К.: НІСД. 2012. 46 с.
7. Бурлака Г.Г., Ерохина А.С. Глобализация рынков нефти в условиях рецессии: [монографія] / Под науч.ред. С.А.Ерохина. К.: Национальная академия управления. 2010. 164 с.
8. Власов В. І. Глобалістика: історія, теорія: [монографія] у 2-х т. В. І. Власов, ННЦ «ІАЕ», ДНСТБ НААН; наук.ред.акад. НАН України О. Г. Білоруса та чл.-кор. НААН України В. А. Вергунова. Вінниця: НІЛАН Лтд, 2012. 856 с.
9. Гелд Д. Глобалізація /анти глобалізація. Гелд Д., Мак-Грю Е.; Пер. з англ. К.: К.І.С., 2004. 180 с.
10. Гриффин Р. Международный бизнес. Р. Гриффин, М. Пастей; Пер. с англ. под ред. А.Г. Медведева. СПб.: Питер, 2006. 1088 с.
11. Данников В. В. Холдинги в нефтегазовом бизнесе: стратегии и управление. В. В. Данников. М.: ЭЛВОЙС-М. 2004. 464 с.

- 12.Енергетична стратегія України до 2030 р. Режим доступу:
[http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/
list?currDir=50358](http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358).
- 13.Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція: [монографія].
Д.Г. Лук'яненко. К.: Національний підручник. 2008. 220 с.
- 14.Меддисон Э. Контуры мировой экономики в 1-2030гг.Очерки по
макроэкономической истории / пер. с англ. Ю. Каптуревского; под ред.
О. Филаточевой. М.: Изд.Института Гайдара. 2012. 584 с.
- 15.Міжнародний трансфер технологій: Навч. посіб. / Дідківський М.І. К.,
2011. 365 с.
- 16.Орехова Т.В. Транснаціоналізація економічних систем в умовах
глобалізації [монографія] Донецьк: ДонНУ. 2007. 394 с.
- 17.Орехова Т.В. та ін.. Трансформація процесу транснаціоналізації в умовах
зростання невизначеності глобального економічного середовища:
[Монографія] Донецьк: ДонНУ. 2011. 652 с.
- 18.Панкадж Гамават. Мир 3.0: Глобальная интеграция без барьеров.
Панкадж Гемават; Пер. с англ. М.: Альпина Паблишер, 2013. 415 с.
- 19.Панченко Є.Г. Корпоративні стратегії у глобальному нафтогазовому
бізнесі: [навч. посібник] / Є.Г. Панченко, О.А. Швидкий, Д.І. Кір'яков,
О.Д. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2013. – 94 с.
- 20.Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність
у глобальному вимірі: Монографія. К.: КНЕУ, 2008. 352 с.
- 21.Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність
у глобальному вимірі: [монографія]. К.: КНЕУ. 2008. 352 с.
- 22.Спільний європейський економічний простір: гармонізація міжрегіональних
суперечностей: [монографія] / За ред. Д.Г. Лук'яненка, В.І. Чужикова. К.:
КНЕУ. 2007. 544 с.
23. Лук'яненко Д. Г. та ін. Транснаціональні корпорації: [підручник].
Донецьк: Сучасний друк. 2013. 633 с.
24. Горяна Л., Вдовенко Н., Дмитришин Р., Коробова Н. Механізми

- управління створенням здоров'язбережувального освітнього простору для забезпечення конкурентоспроможності та розвитку самоврядування. Економічний аналіз. 2022. Т. 32. № 1. С. 14–22.
25. Parwita G.B.S., Arsawan I. W. E., Koval V., Bogdanova N., Tamošiūnienė R. Organizational innovation capability: integrating human resource management practice, knowledge management, and individual creativity. *Intellectual Economics*. 2022. Vol. 15. Issue 2. P. 22–45.
26. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Дяченко Т. О., Сірик М. В. Управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації міжнародної економіки та змін в безпекології і поведінці споживачів. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 2 (249). С. 120–127.
27. Ложачевська О. М., Вдовенко Н. М., Родченко С. С., Ігнатюк В. В. Управління системою адаптивного стратегічного планування інноваційно орієнтованого конкурентоспроможного підприємства в умовах глобалізації та COVID-19. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1 (248). С. 53–60.
28. Філіпенко А.С. Теорія міжнародної економічної політики: навч.посіб. А.С. Філіпенко. К.: АКАДЕМВИДАВ. 2013. 216 с.
29. Вдовенко Н., Сіненко І., Дмитришин Р. Новітні підходи до забезпечення конкурентоспроможності через організаційний механізм регулювання сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. № 1. С. 48–59.
30. Vdovenko N., Tomilin O., Kovalenko L., Gechbaia B., Konchakovski Eu. Global trends and development prospects of the market of plant protection products. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. Vol. 8. №. 2. 2022. P. 179–205.

Навчальне видання

Вдовенко Н. М., Сокур Л. В., Коробова Н. М., Павленко М. М.

Глобальна економіка: конспект лекцій з дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 051 «Економіка»
ОПП «Прикладна економіка»

За авторською редакцією

Комп'ютерна верстка – Яцун А. Г.

Підписано до друку 01.12.2022 року.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 2,85.

Наклад 50 прим.

Зам. № 220475

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України.

вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, те.: 527-81-55. E-mail: nubip_druk@ukr.net

свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4097 від 17.06.2011